

7. Moreno, L., McCord B. Understanding metal inhibition: The effect of copper (Cu 2+) on DNA containing samples. *Forensic Chemistry*, 2017. Vol. 4, p. 89–95. Doi: 10.1016/j.forc.2017.03.005.

8. Development of STR profiles from firearms and fired cartridge cases / K. Horsman-Hall, Y. Orihuea, S. Karczynski, et al/ *Forensic Science international Genetics*, 2009. Vol. 3, p. 242-250. Doi: 10.1016/j.fsigen.2009.02.007.

Ищенко Тетяна Володимирівна,

ад'юнкт кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ

АСПЕКТИ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Як показує аналіз судово-слідчої практики, однією з найбільш поширених судових експертиз, які призначаються під час розслідування домашнього насильства, є судово-медична. В науковій літературі під судово-медичною експертизою розуміють застосування спеціальних медичних і біологічних знань (практичних, наукових, теоретичних тощо) лікарем судово-медичним експертом з метою дослідження наданих йому матеріалів, що містять інформацію про обставини справи, з наданням відповідей на запитання органів досудового розслідування або суду [1, с. 375].

Необхідно зазначити, що при призначенні будь-якої судової експертизи, в тому числі і судово-медичної, працівникам органів досудового розслідування вкрай необхідно зважати на основні елементи процесу її призначення, які дозволяють найбільш ефективно організувати її проведення. Серед них називають такі: збирання необхідних матеріалів; обрання моменту призначення експертизи; визначення предмета судової експертизи; формулювання запитань експерту; обрання експертної установи чи експерта [2, с. 165]. Безперечно, кожен із названих елементів у своїй сукупності має важливе значення для успішного проведення судової експертизи.

Слушною є думка М.Г. Щербаковського, який наголошує на важливості правильного формулювання питань, які виносяться на вирішення експерта [3, с. 334]. Погоджуючись з наголошенням, вважаємо, у разі сумнівів про те, які питання поставити, доцільно попередньо звернутися до експерта за відповідною консультацією.

Нами з'ясовано, що при призначенні судово-медичної експертизи у кримінальних провадженнях за фактом домашнього насильства експерту ставилися запитання переважно для встановлення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень саме потерпілого. Втім, вартує уваги думка дослідниці А.С. Колесової про те, що на судово-медичну експертизу потрібно направляти не лише потерпілого, але й підозрюваного, за наявності у нього тілесних ушкоджень, або ж коли

він заявляє про те, що напередодні вчинення злочину спричинено шкоду його здоров'ю [4, с. 201].

Не менш важливе значення має збирання необхідних матеріалів для проведення експертизи.

Зауважимо, що відповідно до Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих від домашнього насильства або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги, затвердженого наказом МОЗ України від 01.02.2019 № 278 медичні працівники під час звернення за медичною допомогою постраждалих осіб або їх законних представників повинні зафіксувати їх скарги (звернення), зібрати анамнез, провести медичний огляд з оцінкою стану постраждалої особи та в разі потреби – додаткове інструментально-лабораторне обстеження й заходи щодо попередження наслідків сексуального насильства [5]. Звернення постраждалих осіб фіксуються у журналі реєстрації фактів виявлення (звернення) про вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статі, який ведеться у закладі охорони здоров'я та має гриф обмеження доступу «Для службового користування». Крім того, залежно від надання необхідної медичної допомоги дані загального медичного обстеження і результати досліджень медичним працівником вносяться до відповідних форм первинної облікової документації, затверджених наказом МОЗ України № 110 від 14.02.2012. Копії зазначених облікових форм слідчий може отримати за запитом, або ж оригінали за ухвалою слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів.

Як зазначається в науковій літературі, при проведенні судово-медичної експертизи експерт повинен використовувати оригінали медичних документів, однак у виняткових випадках дозволяється використання копій і виписок, за умови відображення в останніх вичерпних відомостей про ушкодження та їх клінічний перебіг. При цьому ці документи мають бути з підписом лікаря і печаткою лікувального закладу [1, с. 381].

Зауважимо, що у разі звернення та доставлення до закладів охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості (вогнепальні, колоті, різані, рубані рани, забої) відомості про них записуються до Журналу обліку фактів звернення та доставлення до закладу охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів та підрозділів поліції [5]. А тому копію запису про такий факт теж можна долучити до матеріалів кримінального провадження та надати експерту.

Крім того, під час медичного огляду постраждалих від домашнього насильства можуть бути зібрані як докази: свідчення травми, одяг, сторонній матеріал тощо. Однак вони передаються уповноваженим органам лише у разі звернення жертви із заявою про

домашнє насильство [5]. Про проведені медичне обстеження на прохання постраждалої особи або її законного представника надається довідка, в якій зазначаються наявні в особи ознаки, що можуть свідчити про насильство, та яка теж може бути використана під час проведення судово-медичної експертизи.

Як було уже зазначено вище, у переліку елементів процесу призначення експертизи має значення момент її призначення. За результатами аналізу судово-слідчої практики нами встановлено, що судово-медичні експертизи у кримінальних провадженнях за фактом домашнього насильства призначалися переважно у строк до 20 днів, у тому числі: до 10 днів – 18 (32,7 %), від 11 до 20 днів – 18 (32,7 %), від 21 до 30 днів – 7 (12,7 %), від 31 до 40 днів – 1 (1,8 %), від 41 до 50 днів – 0, від 51 до 60 днів – 2 (3,6 %), понад 61 день – 9 (16,4 %) з моменту внесення відомостей про кримінальні правопорушення до ЄРДР.

Не зважаючи на те, що законом не визначено строки призначення експертизи, працівники органів досудового розслідування не повинні з цим зволікати. Це пов'язане з тим, що потерпілі не завжди звертаються за медичною допомогою до закладу охорони здоров'я, а тому несвоєчасне призначення судово-медичної експертизи може призвести до зникнення тілесних ушкоджень, тобто до втрати слідів кримінального правопорушення. Крім того, проведення судової експертизи займає значний час, що відповідно, може призвести до затягування строків досудового розслідування.

Отже, від результатів проведеної судово-медичної експертизи у кримінальних провадженнях за фактом домашнього насильства залежить подальша кримінально-правова кваліфікація кримінального правопорушення не лише за статтею 126-1 Кримінального кодексу України, а й водночас за іншими спеціальними статтями цього кодексу, а тому проведення зазначеної експертизи має важливе значення.

Список використаних джерел

1. Судові експертизи в процесуальному праві України: навч. посіб. / за заг. ред. О.Г. Рувіна. Київ, 2019. 424 с.
2. Коновалова В.О., Шепітько В.Ю. Юридична психологія: підручник. Харків. 2008. 240 с.
3. Щербаковський М. Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні: монографія. Харків. 2015. 560 с.
4. Колесова А.С. Экспертизы, назначаемые при расследовании насильственных преступлений в семье. Актуальные проблемы современной юриспруденции: сб. науч. тр. Международной научно-практической конференции. Москва, 2018. Ч. 1. С. 199–207.
5. Порядок проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги: Наказ МОЗ України № 278 від 1 лют. 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0262-19#top>.